

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

•Kmetovalec• izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{8}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta. Vsaka vrsta v „Malih naznanilih“ stane 30 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz •Kmetovalca• so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 15. V Ljubljani, 15. avgusta 1917. Letnik XXXIV.

Obseg: Snetjavost pri žitu. — Cene goveji živini na Kranjskem. — Vojne naredbe. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — **Inserati.** — Blagovno poročilo. — Družbene vesti. —

Snetjavost pri žitu.

Priredil dipl. agr. A. Jamnik.

Žito postaja čimdalje dragocenejša rastlina. Ceniti ga, nas je naučila vojna. Marsikateri kmet se pred vojno ni dosti zmenil, ako je bilo njegovo žito napadeno od raznih škodljivcev, saj ga ni dosti sejal, kvečjemu le toliko, kakor so ga silile v to nujne gospodarske potrebe. Stroški pri pridelovanju žita so bili razmeroma visoki (pogosto zaradi manjše brige in zato slabega pridelka) ter mu je bilo priročneje kupovati moko, ki pred vojno pravzaprav kljub temu, da je pri žitu in moki bogatelo mnogo ljudi, še ni bila bogve kako draga. Sedaj pa je drugače in si bo tudi po vojni naš kmet moral sam pridelati, ako ne več, pa vsaj toliko žita, kakor ga potrebuje za domačo potrebo. Dosedaj žitarstva pri nas ni le kmet zanemarjal, ampak tudi oni, ki bi ga bili imeli pospeševati. Kaj bi po toči zvonili! Tako je, a biti bo moralo drugače.

Treba bo sejati tudi še po vojni več žita, kakor se ga je sejalo v mirnih časih, treba bo zemljo bolje obdelovati kot prej, treba bo bolje in racionalneje gojiti kakor prej, treba bo začeti semensko žito odbirati, kar se ni godilo preje in zato se bo treba tudi seznaniti z raznimi škodljivci, ki slabé naše pridelke, za kar se prej ni nihče brigal. Treba si bo semensko žito vzgajati doma, ker tuje je silno drago. In tudi z dragim semenskim žitom ne bomo dosegli bogatih letin, ako ne bomo zatirali rastlinskih bolezni, ako ne bomo sejali zdravega zrnja in ako sploh ne bomo pazili, da si vse obdelovanje in negovanje žit uredimo tako, da žita tudi pred napadi škodljivcev čuvamo, kolikor je po današnjih uspehih rastlinozdravniških raziskavanj mogoče. Omenjeno bodi še, da žita ne napadajo samo

razne vrste sneti, marveč tudi razne rje in še veliko drugih gliv, ne samo rastlinski, ampak tudi živalski škodljivci. Te in njih pokončevanje moramo spoznati.

Tudi najboljše, zdravo, priznano, sloveče semensko žito bo pri nas le komaj v prvi kampanji zdravo in bo dalo dobro letino, ako se ne bomo brigali no, recimo „za njegovo zdravje“, ker zarod bo že skoraj gotovo okužen.

V sledečem bom navedel popise nekaterih vrst snetjavosti in načine pokončevanja škodljivcev, v kolikor so mogoči in znani.

1. Prve vrste snetjavost ali smrdljivo snetjavost povzročata dve glivi, in sicer *tilletia tritici* Wtr in *tilletia laevis* Kühn. Klasje po teh dveh napadenih pšenice je videti na prvi pogled zdravo, vendar moremo že na kako nepravilnost sumiti, ker stoji lepo pokonci, medtem ko se drugo klasje vsled težkega in zdravega zrnja priklanja. Napadeno zrnje je nekoliko debelejšje in krajše. Klas je tudi videti nekoliko močnejši, debelejši, a vendar nekako kuštrav. Zrnu po zunanosti ni poznati bolezni, če ga pa steremo, zapazimo v njem namesto belega škroba (moke) le nek črn prah, ki precej smrdi po gnilih ribah. Bolezen se pa vselej ne razpase po celem klasu, ampak jo je opaziti tudi le posamič.

Trose (seme) povzročata gori imenovani glivi. Ti troši vzkale ob primerni vlagi v nekaj dneh v obliki takozvanih ključnih cevč, na koncih katerih se razvijejo neki nitkasti poganjki ali popki, v katerih takorekoč dozori silno tanki nitkasti kalček, ki se vsili v nežne dele pšeničnega kalčka. Snet se razvija v pšeničnem zrnu dalje in napravlja v zrnu ob času zorenja — s početka omenjene trose oni črni prah, ki se nahaja v drugače navidez popolnoma zdravem zrnu. To gluho zrnje pri mlačvi navadno razpoči in pridejo troši na

drugo zdravo zrnje, ki ga seveda brez primerne priprave ni rabiti za seme.

Zdravljenje: Smrdljivo snet nekateri pokončujejo s tem, da namakajo za setev pripravljeno zrnje skozi 16 ur v $\frac{1}{2}\%$ raztopini modre ali bakrene galice ($\frac{1}{2}$ kg na 100 l vode), ali v raztopini, ki si jo napravijo na ta način, da denejo na 100 l vode 250 g kupivnega 40 % formaldehida (formalin), ki ga je dobiti v vsaki lekarni in drogeriji, kjer na željo napravijo posamezne, na 100 l vode odpadajoče porcije po 250 g v posebnih stekleničah.

Poleg omenjenih dveh sredstev se priporočajo še druga in je važen ter sigurno učinkuje „Uspulun“, ki so ga v Nemčiji preiskusili znani strokovnjaki, med temi posebno dr. Riehm, prof. dr. Remy, dr. Vasters ter ga priporočajo tudi dunajska postaja za varstvo rastlin. (Uspulun vsebuje tudi živo srebro in je strupen.) Tudi jaz sem Uspulun preizkušal in sem našel pri pšenici in ovsu povsem zadovoljive uspehe. Uspulun se dobiva v škatljicah po 50 gramov*. Primerno množino Uspuluna je dati v odgovarjajočo množino nekoliko tople vode ter dobro premešavati, da se razpusti, nato je žito v raztopini namakati. Po izvršenem namakanju je žito na očiščenem podu razgrniti v tanjših plasteh ter ga tako pustiti 24—48 ur, da se posuši. (Uspulun se uspešno rabi tudi za namakanje fižola, pesinih klopčičev, dalje proti snežni plesnobi [*Fusarium nivale*] ter proti plesnobi na žitih sploh. Kako bi Uspulun utegnil učinkovati na snetjavo pri koruzi in prosu še ni dognano.) Ako ga porabljam za namakanje pšenice proti smrdljivi snetjavosti ga je dejati za namakanje 100 kg zrnja 200 gramov na 80 litrov vode ter naj se zraje v tej tekočini namaka približno 1 uro.

Namakanje v galični raztopini se mora izvršiti nekaj dni pred setvijo, ako pa rabimo v to formaldehid, moremo isto izvršiti že preje, kadar nam pač dopušča čas.

Preden žito namakamo v galični ali v formaldehidovi ali v uspulunovi raztopini, je priporočljivo, žito prej za nekaj minut namakati v vodi in ga večkrat premešavati, da se vzdigne snetjavo in drugo lahko zrnje na vodno površino. Istega je odstraniti, potem vodo odliči in nato šele pridejati prave kvašne raztopine.

Omenjeni načini namakanja učinkujejo le proti smrdljivi snetjavosti, ki je vedno na zrnju le na površini, nikakor pa ne učinkuje tako namakanje proti prašni snetjavosti, ker se v tem slučaju škodljivci nahajajo v notranjosti zrnja.

Priporočljiv je še drug način uničevanja snetjavosti, ki more učinkovati tudi proti prašni snetjavosti ki je omenjena pod točko 2. Ta način je namakanje semena v vroči vodi. Za to porabo izdelujejo že posebne priprave, katerih se seveda naši kmetovalci skoro gotovo ne bodo posluževali, ker so razmeroma drage in ker nimajo navadno posebno velikih množin žitnega semenja, ki bi ga hoteli pred setvijo namakati. Isto kot z omenjeno pripravo dosežemo, ako to namakanje izvršimo v čeburu, ki služi za pranje in ki ima spodaj odtok. Le pred ta odtok je treba dejati gostopleteno mrežico ali kaj podobnega, da zrnje iz čebra ne uhaja, kadar odtok odpremo in pustimo, da se voda odteka. Množina vroče vode, ki se jo potrebuje v ta namen, se ravna po množini zrnja. Navadno se potrebuje 2—2,5 krat toliko vroče vode kakor je žita; segrejemo si jo v brzoparilniku.

* Ako se bo Uspulun dobil, ga bo morda imela v zalogi c. kr. kmetijska družba in bo to objavljeno v „Kmetovalcu“.

V čeber denemo primerno množino zrnja in ga zalijemo z nepogreto vodo, tako da je površina iste najmanj 10 cm nad žitom in žito dobro premešavamo. Snetjavo in drugo lahko zrnje se dvigne na vodno gladino, ki ga od tam odstranimo in uničimo v ognju. Nato je spodaj odpreti odtok, da more voda iz čebra. Ko se je voda odtekla, ostane odtok spodaj še vedno odprt. Na žito sedaj vlijemo vode, ki kaže po Celzijevem toplotmeru (ga je dobiti skoraj pri vsakem urarju) 55—56°. Seveda se ta voda vsled dotika z žitom kmalu ohladi, zato tudi pustimo spodaj odtok odprt in naj ohlajena voda odteka, med tem pa sproti prilivajmo na 56° C segrete vode. To se vrši toliko časa, da se je tudi žito segrelo do te topline in da se voda potemtakem več ne ohlaja, ampak teče spodaj istotako topla (55—56° C) vunkaj, kar doženemo s toplotrom. (Po dr. Brožu naj bi toplota ne bila višja kot 52° C.) Tedaj pa je spodaj odtok zapreti in čeber s pokrovom pokriti ter pustiti zrnje tako kakih 10 minut, nato pa je zopet odpreti odtok. Žito pa sedaj ne smemo kar vroče iz čebra stresiti, ampak ga je zopet zalivati z mrzlo vodo tako kot prej z gorko, in sicer toliko časa, da kaže odtekajoča voda kakih 10—16° topline (navadna toplota tekoče vode). Žito je potem razgrniti po rjuhah in počakati, da se posuši, nakar je isto že sposobno za setev.

2. Prašna snet. Povzročajo jo gliva ustilago tritici (Pers.) Jens. Ta napada pšenico ko cvete. Trosi te pridejo na cvetno brazdo pšeničnega cveta, kjer vzkale in se nadalje takorekoč z nekakimi kličnimi cevkami zarasejo v plodnico. Žitno zrno navidez pri tem prav nič ne trpi in popolnoma dozori, ter ga kmet tudi kot zdravega spravi in porablja za nadaljno setev. Škoda se pokaže šele naslednje leto. Na napadenem žitu opazimo namesto pravega zrnja neko zelenkastočno snov, ki se kmalu razprši.

Zdravljenje je zlasti v slednjem slučaju silno težko in je najpriporočljivejše, če si vsakdo sam vzgaja ali vsaj preizkuša svoje semensko žito na posebni parceli, kjer more klasje pregledovati in snetivo klasje in zrnje takoj odstraniti. Namakanje v topli vodi.

3. Odkrita snet na ječmenu (*Ustilago nuda hordei* Jens.) se loči od krite sneti s tem, da črni; prašni trosi niso skriti, ampak jih je jasno videti. Ta prah (trosi) se dá lahko razpihati, ker je rahel. Trosi zorijo, kadar ječmen cvete. Okuženje se izvrši na cvetu. — Namakanje v topli vodi skozi 5 minut. Toplina vode ne sme znašati 56° C, ampak samo 52—54° C.

4. Krita snet na ječmenu (*Ustilago tecta hordei* Jens.). Snetivi prah se ne razprši, ker je povečini obdan z nekim ovojem. Napadeno klasje postane črnkasto šele nekaj tednov potem, ko je ječmen odcvetel. Zalego izlahka ni mogoče zmeti med prsti in razprašiti. Okuženje se izvrši na kalčku, a je po trditvah Falckovih mogoče tudi na cvetu.

Zdravljenje: Namakanje v formalinovi kvašni raztopini (se ni posebno obneslo) ali v topli vodi, kakor pod točko 1., a je paziti, da toplota vode ni višja kot 52—54° C. Namakati kakih 6 minut.

5. Odkrita snet na ovsu (*Ustilago avenae* Pers.) se poleg leteče sneti pojavlja najpogostejše. Napada kalček, odkoder se bolezen razširi na celo lat ali pa tudi le na posamezne cvetne dele, ki jih takorekoč uniči in nadomesti z rahlim črnim prahom, ki se rad razprši. Bolezen se včasih tako razpase, da plev sploh ni videti več in ostane sama gola lat. Kvečjemu je videti le tuintam kako osamelo bledobarvno plevu. So pa tudi slučaji, ko je spodnji del cvetov na lati črn (snetjav), medtem ko zgornji del ostane zdrav in nastavi

zdravo zrnje. Popolnoma drugo sliko nam nudi oni način napada, pri katerem pleve pokrivajo snet do mlačve in ta pride šele ob mlačvi na zrnje.

Zdravljenje: Namakanje ali kvašenje kakor pod točko 1. Ako rabimo Uspulun, ga je vzeti za 100 kg zrnja 375 g na 150 l vode, ter naj se namakanje vrši skozi dve uri.

6. Krita snet na ovsu (*Ustilago Kolleri* Vill, *Ustilago Avenae laevis* Kellm. et Sw.) Pri pojavu te bolezni ostanejo pleve cele in zakrivajo trose sneti. Okuženje kalčka.

Zdravljenje: Namakanje ali kvašenje kakor pod točko 1. Ako porabljam Uspulun, tedaj je namakati kakor pod točko 5.

7. Snetjavost na prosu (*Ustilago panici* millacei Wtr.). Črni prah je rahel in se rad hitro razprši. Bolezen se največkrat pojavi v spodnjih cvetih lati, medtem ko so višji deli videti navidezno zdravi, vendar se cveti ne morejo prav razviti. Okuženje se izvrši na podoben način kakor pri smrdljivi sneti na pšenici (na kalčku), kar je omenjeno pod točko 1. in se je zagadatelj z ozirom na zdravljenje ravnati kakor pod točko 1. Predvsem priporočam raztopino modre galice. Tudi formalin se je baje obnesel. Priporočajo kvašenje ali namakanje semena skozi 15 minut v 1 % formaldehidovi raztopini, v $\frac{1}{2}$ % taki raztopini pa je zrnje treba namakati eno uro. Pri nas nekateri snetjavo proso pred setvijo opalijo. Priporočam le onim, ki so vajeni.

8. Bulava snetjavost na koruzi (*Ustilago maydis* Tul.) je pač vsakomur znana. Kdo ne bi poznal onih bul, ki se pojavijo na stebli na listih kakortudi na lateh in celo na koreninah in so v posameznih slučajih velike kakor pest. Spočetka so videti bledosive one, ki se pojavijo na ženskih cvetih, v katerih je pozneje opaziti črnomozastr snov, ki kmalu potem dozori in se razprši. Ta vsebina pomenja seveda trose imenovane glive. Omenjene bule se navadno pokažejo v skupinah le na gotovih delih storža in skoraj nikoli ne napadejo celega storža. Trosi, oziroma iz teh vzklile sporidije (konidije) pridejo v rastlino po kakem nežnem, pač na kateremkoli si bodi delu rastline. Koruza je tedaj vedno v nevarnosti pred okuženjem, ki se silno lahko in hitro pojavi.

Zdravljenje: Namakanje ali kvašenje semena. Po tej bolezni napadene rastline je nemudoma, torej še preje preden bi mogli trosi dozoreti, iz njive izrjavati ter jih ni potem ob kraju njive pustiti ali vreči na gnojišče, marveč jih je sežgati. Tudi ni umestno koruzi gnojiti s svežim gnojem, ker ta ugodno pospešuje razvoj škodljive glive.

9. Snetjavost na rženih steblih (*Urocystis occulta* Rabh.) se pojavlja ponajveč le v zgornjem delu bilke kakortudi na listih in plevah tega dela. Pojavijo se podolgovaste, sivozelene, nekoliko nad površino vzbrelke proge, v katerih je pozneje opaziti nek črn prah (trose). Okuženje se izvrši na kalčku. Napadeno steblo se navadno na bolnem delu vpogne in prelomi ter se potem takem zrnje ne more popolnoma razviti, oziroma ne more dozoreti. Podobna snet se pojavlja tudi na pšeničnih, ječmenovih in ovsenih steblih, kakortudi na raznih drugih travah, kakor pahovkah, latovkah in lišicjem repu.

Zdravljenje: Namakanje semena kakor pod točko 1. Ako rabimo Uspulun, ga je vzeti za 100 kg zrnja 200 g na 80 l vode ter je namakati eno uro.

Novejša raziskavanja so dognala, da tudi najskrbnejše izvedeno namakanje semen ne more bolezni popolnoma sigurno odvrniti in to celo v tistih slučajih,

ko se okuženje ne izvrši na kalčku, ampak na cvetu posameznih rastlin in ker dalje ni izključeno, da bi se moglo okuženje tudi v tistih slučajih izvršiti na cvetu, za katere sem navedel, da se okuženje navadno izvrši na kalčku žitnega zrna. Dalje je tudi možno, da kvašna raztopina pri namakanju škoduje kalčku, ako je bilo žitno zrno pri mlačvi kaj poškodovano. To posebno velja za kvašno raztopino, za katero smo rabili bakreno galico ali pa formaldehid. Zaraditega v vseh slučajih, kjer to more priti v poštev, priporočam namakanje v topli vodi, ker tudi kalčku v ranjenem ali poškodovanem zrnju ne škodi kar tako lahko, poleg vsega tega pa nudi ta način še ugodnost, da se more nadmerno žito, ki je od setve preostalo, popolnoma brez vse skrbi vporabljeti za mleto, kar pri semenu, ki je bilo namakano v modri galici ali v formaldehidovi raztopini ni brez neke gotove utemeljene bojazni z ozirom na človeško zdravje niti umestno niti priporočljivo, ako takega semena nismo prej zaporedoma večkrat in natančno preprali in izprali. Klub temu, da je videti namakanje v topli vodi najenostavnejše in najceneje, vendar ni tako nedolžno, ako ne upoštevamo pod točko 1. podanih navodil glede toplote in, ako ne razumemo ravnati s toplomerom, kajti kakor hitro bi bilo zrnje izpostavljeno nekaj časa večji toploti, kakor 56° C ali 44 $\frac{1}{2}$ ° R, obstoja nevarnost, da seme izgubi svojo kalivost, zato bodite pri tem namakanju zelo previdni.

Cene goveji živini na Kranjskem.

Profesor dunajske kmetijske visoke šole dr. A. Ostermayer je dobil naročilo, izdelati za vlado natančne sestave o pridelovalnih stroških za razne poljske pridelke, kakortudi za prirastek na teži pri živini.

Kakor se sliši, bi se na podlagi teh računov imele cene poljskim pridelkom, predvsem žitu zvišati, cene goveji živini pa znižati.

Priliko sem imel, da natančno spoznam vse načine zbiranja gradiva, ki ga je profesor dr. Ostermayer porabljal za sestavo omenjenih računov. Njegovo delo prav gotovo ni površno, tudi ni negotovo in njegovi dokazi niso neutemeljeni. Seveda so pa ti računi sestavljeni le za moravske razmere.

Ako bi vlada hotela predložene račune kar na splošno smatrati za celo Avstrijo veljavne, bi bilo spričo tega alpsko in predvsem naše kranjsko kmetijstvo silno hudo prizadeto. Na isti podlagi, na isti način, po enaki metodi in enakih načelih so se zbirali podatki tudi na Kranjskem. In dasi ti izvirajo še iz predvojnega časa, jih moremo vendar porabljeti v ilustracijo korelacij, ki obstoje med Kranjsko in Moravsko glede pridelovalnih stroškov pri živini. Pridelovalni stroški za 100 kg žive teže so bili pri nas pred vojno za 64 % višji kakor na Moravskem, prodajne cene pa so bile pri nas za okroglo 8 % nižje. To razmerje je za Kranjce danes še neugodnejše.

Pomislimo tedaj, kako bi zadelo našega kmeta, ako naj bi se cene živini znižale! Ako je na Moravskem znižanje cen umestno, tedaj je za nas Kranjce ne samo prav, če cene ostanejo pri nas neizpremenjene, ampak bi bilo pravično, če se primerno dvignejo, ako naj pride naš kmet na svoj račun.

Produkcija se je med vojno silno podražila in zato naš kmet kljub temu, da navidezno prejme za blago veliko denarja, ne more reči, da bi bil aktiven. Res je, da je poplačal marsikateri dolg, a to ne z

dobičkom, marveč z inventarjem, takorekoč s krvjo, ki jo je moral izsesati po vladni zapovedi iz svojega gospodarskega života. Zato njegovo premoženje, kljub temu, da je poplačal dolg, še vseeno ni večje. Koliko si more kmet danes kupiti za 100 K?! Skoraj nič. Ali naj da za dva para slabih čevljev 100 kg mesa?!

Iz podatkov, ki sem jih uvodoma navedel, je prvič jasno razvidno, da bi bila eventualna namera za uvedbo enakih cen v vseh avstrijskih kronovinah že sama na sebi nepravilna, nje izvedba krivična, drugič pa, da bi bilo pravično pri nas zvišati ceno goveji živini, četudi je v srečnejših kronovinah morda znižanje upravičeno.

Dipl. agr. A. Jamnik.

VOJNE NAREDBE.

Zakon z dne 27. julija 1917

(drž. zak. št. 313.),

ki se tiče nove ureditve preživnine za čas sedanje vojne.

§ 1.

Po naslednjih določilih gre pravica do preživnine onim, ki stoje v kakem razmerju navedenim v § 2., z onim, ki je bil kot neaktivni vojak in avstrijski državljan vsled brambne dolžnosti ali vsled prostovoljne prijave pritegnjen v službovanje k oboroženi sili ali k taki prostovoljni formaciji, ki se jo smatra kot del oborožene sile.

Istotako gre pravica do preživnine brez razlike na državljanstvo pri pritegnitvi po zakonu o vojnih dajatvah z dne 26. decembra 1912, drž. zak. št. 236.

Osebe, ki imajo pravico do vojaških rodbinskih prispevkov nimajo pravice do prispevkov, ki jih določa pričujoči zakon.

§ 2.

V zmislu tega zakona imajo pravico do preživnine vse one osebe, katerim je delovni zaslužek onega, ki je moral odriniti v vojno službovanje popolnoma odpadel ali pa se tako zmanjšal, da za izhajanje odvisnih oseb ne zadostuje. Delovni zaslužek, ki si ga pridobe po gorenjem razmerju odvisne osebe same, ne izključuje pravice do zahteve na preživnino. Pač pa ugasne pravica do zahteve na preživnino, ako naknadno pripade onemu, ki je odrinil v vojaško službovanje ali osebi, ki je bila do preživnine upravičena, — tako premoženje, da se iz donosa istega more upravičena oseba popolnoma preživljati. Isto velja za naknadno pripadle dohodke od rent.

Za delovni dohodek je smatrati tudi z delom doseženi dohodek iz kmetijstva, obrti ali kakega drugega obrata.

Pravica do zahteve po preživnini gre brez razlike na odvisnost glede preživljanja vsem onim osebam, ki imajo po splošnem državljanskem zakonu pravico do alimentacij.

§ 3.

Državna podpora za preživljanje znaša dnevno za vsako upravičeno osebo, ki je stanovala ob času, ko se je upravičenost do zahteve začela:

1. na Dunaju po 2 K,
2. v krajih v katerih veljajo za državne uslužbenke aktivitetne doklade I. ali II. razreda po 1 K 80 h in
3. v vseh drugih krajih avstrijskega državnega ozemlja po 1 K 60 h.

Doneski onih, ki prebivajo izven avstrijskega državnega ozemlja se bodo določili naredbenim potom. (Naredba min. za dež. brambo z dne 27. julija 1917., drž.

zak. št. 314., določa za one upravičence, ki bivajo izven avstrijskega državnega ozemlja, pač pa v avstro-ogrski monarhiji dnevni prispevek po K 1'80, za one, ki bivajo izven avstroogrske monarhije po 2 K na dan.)

Osebam, ki so neposredno pred vpoklicem živele v skupnem gospodarstvu z v vojno službovanje pritegnjenim, dalje vsekako ženi in zakonskim otrokom gre prispevek za preživnino v polni meri, drugim upravičencem pa po izmeri od vpoklicanega preje prejemanih donoskov. V kolikor se gre za upravičence do alimentacij, ki doslej po vpoklicanem niso prejeli nikakih ali pa za preživljanje le nezadostnih prispevkov jim gre preživnina, ki jo določi oblast po gospodarskem razmerju vpoklicanega, ako pa so bili doneski sodno določeni, pa po razmerju teh prispevkov, ki se imajo še za 50 % zvišati, ako so bili določeni pred 1. avgustom leta 1916.

V nobenem slučaju pa ne sme najvišji znesek prekoračiti gori omenjenih enotnih postavkov.

Le v onem slučaju gre upravičeni osebi dvojna izmera preživnine, ako je z vpoklicanim sama živela v skupnem gospodarstvu in je trajno za delo nezmožna.

Največ smejo dobiti osebe, ki so z vpoklicanim ob času odhoda v vojno službo živele v skupnem gospodarstvu, skupno 12 K na dan.

Po preteku vsakega pol leta sme minister za deželno brambo enotne in najvišje zneske z ozirom na cene živil zvišati splošno ali pa samo za gotove kraje.

§ 4.

Pravica do državne preživnine obstoja od časa vpoklica tako dolgo, dokler vpoklicanemu ni možno priti do meščanskega zaslužka.

§ 5.

Ako država vojne begunce posebej podpira, ali ako ti prejemajo kake druge prostovoljne podpore od strani dežel, občin ali društev in posameznih oseb se zato preživnina ne prikrajša.

§ 6.

Zahtevo do preživnine je prijaviti pri občini takratnega bivališča, ako se v to ne določijo posebne zglaševalnice.

§ 7.

Proti zavrnitvi zahtev po okrajni komisiji je dopusten priziv v teku 60 dni od dne vročitve na deželno komisijo za preživnino, ki pa ga je vložiti pri okrajni komisiji. V tem času je dopusten priziv tudi na ministrstvo za deželno brambo, ki ga je vložiti pri deželni komisiji. Razsodba deželne komisije je končno veljavna, ako ta odreče možnost nadaljnega priziva.

§ 8.

Preživnino je po možnosti izplačevati vsakega 1. in 16. dne v mesecu. Prejeti zneski se ne zahtevajo nazaj.

§ 9.

Občine so dolžne pri izvrševanju tega zakona sodelovati.

§ 10.

V svrhu izvedbe tega zakona so vse vloge, zapisniki, priloge in potrdila kolekovine, pristojbin in poštne proste, v slučaju prilaganja drugih potrebnih pripomočkov so ti pogojno kolekovine in pristojbin prosti.

§ 11.

Ta zakon stopi v veljavo z dnem 1. avgusta 1917 ter velja za čas sedanje vojne do izvršene demobilizacije.

Naredba urada za prehrano ljudi

dogovorno z drugimi ministrstvi z dne 26. julija 1917,
drž. zak. št. 311.,

ki se tiče ureditve prometa s krompirjem letine 1917.

Na podlagi postave z dne 24. julija 1917, drž. zak.
št. 307., je odrejena

zapora.

§ 1.

Krompir avstrijskega pridelka iz letošnjega leta, ki se ga izkoplje po 1. avgustu t. l., je zasežen v trenutku, ko se ga loči od zemlje.

Lastniki zaseženega krompirja so dolžni ga tako hraniti, da se ne kvari. Krompir imajo hraniti tako dolgo, da ga oblasti odvzamejo.

§ 2.

Zaseženi krompir se ne sme niti podelavati, niti porabljati, niti krmiti in tudi ne prodati na prostovoljni ali prisilni dražbi v kolikor nadaljne točke te odredbe ne določajo drugače.

§ 3.

Neglede na to pa se sme porabljati krompir:

1. v oni množini, ki gre pridelovalcu za prehrano družine, užitarjev delavcev in nastavljenecv, katerim je dolžan dajati hrano,

2. za seme v oni množini, ki je v to dovoljena,

3. za krmo z utesnitvami, kakor to predpisujejo §§ od 24. naprej,

4. in 5. one množine, ki so oddane, oziroma prejete po dobavni pogodbi in one množine (§ 31.), ki so komu posebej dovoljene za podelovanje (§ 27). — Ta dva slučaja menda pri nas ne prideta v poštev ali vsaj redkokje.

Največja množina, ki se jo sme porabiti za seme in pokrmiljenje se bo določila, ko bo pridelek znan.

Poraba.

§ 4.

Splošna določila o porabi zaseženega krompirja bo izdal urad za prehrano ljudstva.

Organi.

§ 5.

Urad za prehrano ljudstva se poslužuje pri izvedbi v tej naredbi stavljenih nalog posebnih organov, političnih oblasti, po potrebi finančnih oblasti in občin. Gospodarske posle izvršuje Zavod za promet z žitom ob času vojne. Kot pomožne organe se more nastaviti nadzornike za krompir.

Prevzem.

§ 6.

Zasežen krompir je oddati razen izjem, ki so omenjene v § 3. proti določeni ceni Zavodu za promet z žitom ali njega pooblaščenecem točno v onem času, ki je v oddajnem nalogu določen. Zavod in pooblaščenec pa so dolžni krompir tudi takoj prevzeti. Oddajne naloge naslovijo oblasti ali na posamezne pridelovalce ali za celo občino skupaj.

Ako krompir ne bi bil ob določenem času oddan, se ga odvzame prisilnim potom, kar odredijo oblasti. Prisilni odvoz se izvrši tudi, ako lastnik ali njegov naslov oblastim ni znan. Ako občina zahteva oddajo krom-

pirja, je to istotako veljavno kot bi krompir zahtevala oblast, vendar pa je občina podrejena oblastveni kontroli.

§ 7.

Deželna politična oblast določi natančnejše predpise o izvršitvi prevzemanja, kakortudi more odrediti, da oddajo v gotovem kraju vsi ali pa samo posamezni pridelovalci gotove najmanjše množine v gotovih časih, ki jih je določati po krajevnih razmerah.

§ 8.

Zasega preneha

1. ako je dovoljena poraba ali prodaja,

2. ako je bil krompir odvzet prisilnim potom,

3. ako je krompir vsledakega prestopka zapadel.

Priglasitev.

§ 9.

Kdor je obsadil več kot $\frac{1}{2}$ hektara zemlje s krompirjem, je dolžan v teku 3 dni po pospravljanju pridelek priglasiti pri svoji občini. Občina ima o resničnosti presoditi in more napoved popraviti. Pod zasego pa spadajo tudi one množine krompirja, ki so bile pridelane na manjših ploskvah (§ 1.)

Popisovanje zalog. Shranjevanje.

§ 10.

Množino svojega krompirja ali krompirja, ki ga kdo hrani drugemu, je shranjevalec dolžan oblasti priglasiti oni dan, ko se izvrši popisovanje. Kdor hrani krompir za druge, je tudi dolžan povedati kdo je lastnik.

Ako se zdi, da napovedi ne bi bile pravilne, more oblast odrediti novo popisovanje. Popisovanje se more izvršiti tudi takoj, ko se krompir koplje in preden se ga spravi. More se izvršiti tudi poskusno tehtanje ali tudi kak drug način za ugotovitev pridelka.

§ 11.

Oblasti in njih pooblaščenec so upravičeni vsak čas zahtevati, da se jim shrambe odpro, da morejo pridelek pregledati. Tudi jim je na zahtevo dati vsako pojasnilo, za katerega vprašajo.

§ 12.

Kogar oblasti pozovejo, da sodeluje kot zaupnik pri popisovanjih, je dolžan ta častni posel prevzeti.

§ 13.

Kdor spravlja krompir v prostore izven svojih gospodarskih poslopij in v podpisnice, je dolžan oblasti takoj natančno naznaniti dotični kraj; pri spravljanju v podpisnice je napovedati rabljeni prostor v površini kvadratnih metrov. Vsako premeščanje je takoj javiti oblasti.

§§ 14., 15. in 16.

so za pridelovalca manj važni.

Oddaja.

§ 17.

Lastnik zalog mora odpeljati zahtevano množino zaseženega krompirja do kolodvora ali do namembnega kraja, kjer krompir prevzame pooblaščenec Zavoda za promet z žitom ob času vojne. Krompir je pridelovalec dolžan dovažati do kraja namembe le v onem slučaju, ako je omenjeni kraj bližji kot bližnja železniška postaja. V kolikor se tiče krompirja, ki je namenjen za jed, mora oddajnik oddati zdravo, naravnorasto, primerno suho blago

brez prsti in brez kali. Krompir, ki ni namenjen za jed in ako se je takega zahtevalo, se mora oddati posebej.

Ako oddajnik posebej teh zahtev ne izpolni, more oblast oddajo in dovoz izvesti na njegove stroške.

§ 18.

za pridelovalca ni važen.

Prijava o potrebi.

§ 19.

Za pridelovalca ni važno.

Ureditve porabe.

§§ 20., 21., 22. in 23.

so manj važni.

Pokrmljenje.

§ 24.

Za pokrmljenje smejo krompir porabljati samo pridelovalci in to šele tedaj, če oblast to posebej dovoli. Krmiti se sme le tak krompir, ki za jed ni užiten.

§ 25.

Pokrmljenje se more urediti tudi tako, da se občinam dovoli gotov kontingent krompirja za krmo. Ta kontingent je potem z ozirom na pridelovalno površino in potrebno živino razdeliti na posamezne pridelovalce. Tistim pridelovalcem, ki nimajo živine, ne gre krompir za krmo in ima priti njih delež drugim pridelovalcem v dobro.

§ 26.

Kontingent določi za dežele urad za prehrano ljudstva, za politične okraje in mesta z lastnim statutom deželna politična oblast, za občine pa okrajna politična oblast.

§§ 27., 28., 29. in 30.

urejajo porabo krompirja za podelovanje v obrtnih obratih.

Pogodbeni krompir.

§ 31.

Množine krompirja, ki so bile potom svoječasnih pogodb odjemalcev s posameznimi večjimi porabniki dogovorjene (in so bile takorekoč od zasege izvzete — op. ur.) je odjemalcu izročiti potom Zavoda za promet z žitom ob času vojne, ako je dotične dobavne pogodbe urad za prehrano ljudstva, oziroma deželna vlada odobrila.

Pošiljatve tega krompirja so podvržene določilom § 41. te naredbe.

§§ 32. in 33.

se tičeta večinoma le odjemnika, ki se je pogodil za dobavo krompirja potom dobavne pogodbe.

Najvišje cene.

§ 34.

Kot najvišje cene veljajo one cene, ki so določene v naredbi urada za prehrano ljudstva z dne 8. marca t. l., drž. zak. št. 91., v kolikor istih ne izpreminjajo naslednja določila te naredbe. (Po omenjeni naredbi določene najvišje cene znašajo za 100 kg primerno suhega, zdravega krompirja brez prsti in brez kali izvzemši rogljičar od 10. avgusta naprej po 15 K. Ako znaša razdalja pri dovozu nad 10 km, je dovoljen pribitek 1 K, pri razdalji do 20 km ali več pribitek 2 K pri 100 kg. Op. ur.)

Za krompir, ki ga prevzame Zavod za promet z žitom ob času vojne med 1. in 20. avgustom, se zviša maksimalna cena pri 100 kg za 25 K, za oni krompir, ki bo oddan med 21. avgustom in 5. septembrom pa se zviša maksi-

malna cena za 10 K pri metriskem stotu. Za rogljičar velja trikrat višja cena kot za okrogli krompir.

§ 35.

Najvišje cene veljajo pri nakupu potom Zavoda za promet z žitom ob času vojne za vsako množino kot prevzemne cene. Cene je takoj pri prevzemu plačati v gotovini. Ako posestnik ali njegovo bivališče ni znano, je skupek založiti pri sodišču.

§ 36.

V slučaju prisilnega odvzema znaša prevzemna cena samo 80 % najvišje cene (torej znaša odbitek 20 % ali $\frac{1}{5}$), poleg tega mora nositi lastnik odvzetega krompirja tudi vse stroške, ki so nastali vsled prisilnega odvzema.

§ 37.

Ako krompir ne odgovarja prej omenjenim določilom, je od cene odtegniti primeren odbitek. Ako se oddajnik in komisijonar glede višine odbitka ne zedinita, odloča v sporih pristojno okrajno sodišče, v izvenspornem slučaju vsekako po zaslišanju pristojne presojevalnice cen. Medtem je plačati ono začasno ceno, ki jo je določila oblast, ki je krompir zahtevala.

Dolžnosti oddaje sodno postopanje ne odgodi.

Proti razsodbi okrajnega sodišča je dopusten priziv v teku 8 dni. Proti razsodbi druge inštanice priziv ni dopusten.

Zadnji odstavek tega paragrafa za pridelovalca ni važen.

§ 38.

Določila § 1., odstavek 3. naredbe z dne 8. marca t. l., drž. zak. št. 91., se razveljavijo v kolikor se tičejo nadrobne prodaje krompirja porabnikom potom pridelovalca.

§ 39.

za pridelovalca ni važen.

Splošne določbe.

§ 40.

Kdor je krompir vsadil, je dolžan izkopati zrelega, na tamkaj običajen način, oziroma javiti županstvu ovire ob takem času, da more občina pravočasno poskrbeti za izkopavanje. Izkopavanje se izvrši na stroške lastnika.

Izkopavanje krompirja preden je zrel in naj si bo to v kakršnekoli namene je prepovedano, to pa ne velja, ako je bil krompir tako pozno sajen ali ako je vreme tako, da ne bi bilo varno krompir še nadalje puščati v zemlji.

§ 41.

Pošiljatve krompirja po železnici ali s parobrodom so vezane na transportno dovoljenje, ki ga sme izdajati samo »Zavod za promet z žitom ob času vojne«.

Pošiljatve, ki temu ne odgovarjajo, more oblast v katere področju se je hotelo blago oddati, ali ako je blago že prišlo na kraj namembe od tamkajšnih oblasti smatrati kot zapadlo.

§ 42.

Pod imenom »oblast« brez posebne nadaljne označbe je razumeti deželnoknežno politično okrajno oblast, v občinah z lastnim statutom občinsko oblast.

§ 43.

Proti razsodbam in odredbam izvršenim na podlagi doslej omenjenih določb priziv ni dopusten.

§ 44.

Občine so dolžne sodelovati.

Kazenske določbe.**§ 45.**

Politična oblast kaznuje z globo do 20.000 K ali z zaporom do šestih mesecev vsakogar, ki:

1. krompirja nalašč ne izkoplje, ali ga koplje prej, preden je zrel,
2. opusti po §§ 9. in 10. odredbo prigrasitev ali prijavo,
3. opusti prijavo prostora, kjer se krompir nahaja (§ 13),
4. prekorači predpise o porabi,
5. proti določbi te naredbe krompir podeluje, krmi ali prodaja,
6. krompir protipostavnim potom nabavlja,
7. semenski krompir porablja v drugačne namene kot za seme, ako mu je bil puščen za seme, oziroma ga je kot takega nabavil,
8. ne izpolni dobavne dolžnosti kakor se je zavezal izpolniti jih v dobavni pogodbi,
9. (ne zadevlje pridelovalca),
10. (ne zadevlje pridelovalca),
11. (ne zadevlje pridelovalca v naših razmerah),
12. ne izpolni dolžnosti oddaje po utemeljeni oblastveni zahtevi,
13. (se tiče samo zaupnikov Zavoda za promet z žitom ob času vojne),
14. ne dovoli vstopa v svoje prostore oblastvenim organom, ako se zadostno legitimirajo, ali ki se proti tem organom dati zahtevanih pojasnil, oziroma dá napačna pojasnila.

§ 46.

Kdor napravi krompir, ki je namenjen za uživanje neužitno ali kaj takega naroči drugemu, da bi imel od tega dobiček, se kaznuje od politične oblasti z zaporom do 6 mesecev. Poleg zaporne kazni se mu more naložiti še denarno kazen do 20.000 K.

§ 47.

V slučaju kaznovanja se more v razsodbi izreči, da je zapadel krompir, katerega se tiče kazensko dejanje.

Izkupiček za zapadlo blago se porabi za preskrbo prebivalstva.

§ 48.

Kaznjiva dejanja zastarajo v enem letu. Zastaranje se šteje od dne, ko se je kaznjivo dejanje izvršilo.

§ 49.

Za prestopke se morejo določiti kazni po min. naredbi z dne 1. marca 1915, drž. zak. št. 49., brez predidnih postopanj.

§ 50.

S kaznijo je lahko obenem združena tudi izguba obrtne pravice.

Izjemne določbe.**§ 51.**

Določbe te naredbe ne zadevujejo onega krompirja, ki je bil izkopen pred 1. avgustom 1917.

§ 52.

Za pridelovalca začasno ni važen.

§ 53.

Naredba stopi v veljavo s 1. avgustom 1917.

Naredba o porabi žita in mlevskih izdelkov za krmo.

V državnem zakoniku z dne 26. julija t. l., št. 309., je izšla naredba prehranjevalnega urada dogovorno s kme-

tijskim ministrstvom, ki urejuje porabo žita in mlevskih izdelkov za krmo.

§ 1.

določa, da smejo kmetovalci in drugi lastniki živali ne glede na § 1. naredbe celokupnega ministrstva z dne 26. maja t. l., drž. zak. št. 235. — po naslednjih določbah porabljati za krmo (zato tudi drobiti in šrotati) zadnje žito, oves, koruzo, oružene koruzne storže, ječmen, grašico, peliško ali sivi grah, lupino ali figov fižol, proso in mešanico žita s stročnicami (sočivjem).

§ 2.

Kot zadnje žito je smatrati odpadke pri mlačvi in čiščenju žita, ki niso sposobni za mletev v take izdelke, ki služijo v hrano. Semkaj ne spada le za mletev nesposobno zrnje, ampak tudi plevelno zrnje.

Tako zadnje žito smejo kmetovalci v svojem gospodarstvu pokrmiti do treh stotink vsega namlačenega zadnjega žita. Množina zadnjega žita, ki presega omenjene tri odstotke, se mora ponuditi vojnožitnemu zavodu v nakup.

§ 3.

Lastniki konj smejo do nadaljnjega porabiti kot krmo za vsakega konja povprečno največ po 1 kg ovsa lastnega pridelka, čistega, mešanega ali drobljenega na dan.

Prehranjevalni urad lahko dovoli za plemenske žrebce za oni čas, ko se porabljajo za uplemenitev, tudi večjo porabo ovsa lastnega pridelka.

§ 4.

Politična deželna gosposka določi po zaslišanju glavne kmetijske korporacije množino koruze, prosa, peliške ali sivega graha in lupine ali figovega fižola, katero sme vsak posestnik po odbitku semena obdržati zase in jo porabljati za krmo. To določitev ima prehranjevalni urad odobriti.

§ 5.

Obrobkane koruzne storže smejo kmetovalci porabiti za krmo v lastnem gospodarstvu. Drugačna poraba kakor tudi sežiganje istih je prepovedano.

§ 6.

Od ječmena lastnega pridelka smejo kmetovalci porabiti od množine, ki ostane po odbitku semena, največ 15 odstotkov za krmo lastni živini. V to množino je všteti že tudi zadnje žito.

Ako z ječmenom obsejana ploskev ne presega pol hektara in ako ima posestnik vsaj najmanj 5 glav goveje živine, mu more dovoliti deželna politična oblast porabo vsega pridelka za krmo.

Za ona gospodarstva, ki pridelujejo obilo ječmena, more deželna politična oblast določiti za pokrmljenje manj kot prej navedenih 15 odstotkov pridelka, ako bi manjša množina zadostovala potrebi za živino dotičnega gospodarstva.

§ 7.

Grašice si smejo kmetovalci obdržati največ dve tretjini pridelka za seme in za pokrmljenje.

§ 8.

Pod imenom »mešanica« je razumeti vsako naravno zmes žita in stročnatine (sočivja) izvzemši napolico. Umetno napravljane »mešanice« s tem, da se meša žito in stročnatino, je prepovedano.

Politična oblast I. inštanice določi množino mešanice, ki jo sme kmetovalec porabiti za krmo z ozirom na število odrasle živine. Ravnotako določi politična oblast I. inštanice množino semena, ki si ga sme kmetovalec obdržati z ozirom na dosežaj z mešanico obdelovano ploskev.

§ 9.

Ako kmetovalci ne porabijo vseh onih množin za krmo ali za seme, ki so jim dovoljene glasom §§ 2. do 8., so dolžni preostale množine prodati Zavodu za promet z žitom ob času vojne.

§ 10.

Množina otrobi, ki gredo od onega žita, katerega dovoljuje § 3., točka 1., lit a naredbe celokupnega ministrstva z dne 26. maja 1917, drž. zak. št. 235., kmetovalcem za lastno porabo, se jim prepusti v pokrmiljenje. (Otrobi samopreskrbovalcev.)

§ 11.

Od pšenice in rži, ki jo odda pridelovalec Zavodu, za promet z žitom gre oddajniku polovica one množine otrobov, ki se nabere pri mletvi po tozadevnih mlevskih predpisih.

Pri oddaji žita dobi upravičenec od komisijonarja nakazilo za množino otrobov, ki mu gre. Te otrobi more upravičenec zahtevati najpozneje tekom treh mesecev po tem, ko je dobil potrdilo, oziroma nakazilo. Ako upravičenec otrobov v teku treh tednov, od dneva ko so mu bili stavljeni na razpolago, ne odzame — izgubi pravico do njih.

§ 12.

Čez vse otrobe, izvzemši onih, ki so omenjeni pod § 10. (otrobi samopreskrbovalcev), razpolaga centrala za krmila in ravnotako čez vse druge odpadke iz mlinov in pod. od onih množin, ki so bile pokupljene potom Zavoda za promet z žitom.

Zadnji odstavek tega paragrafa se tiče organizacije in nalog centrale za krmila.

§ 13.

Ta paragraf govori o mlinih, o tvornicah za pridobivanje ječmenčka in podobno ter za nas ni važen, pač pa nas zanima zadnji odstavek tega paragrafa, ki pravi, da so podjetniki kmetijskih obratov in drugi lastniki živine dolžni na poziv centrale za krmila ali njej podrejenih uradov (mest) vsak čas dati vsako pojasnilo o stanju živine in o zalogah razpoložljivih krmil.

§ 14.

Občine so dolžne sodelovati pri izvajanju te naredbe.

§ 15.

Prestopki te naredbe se kaznujejo z denarnimi globami do 20.000 K ali z zaporom do 6 mesecev. V obtežljivih slučajih se more pridružiti zaporni kazni tudi še denarna kazen. Poleg tega morejo zapasti tudi krmila, katerih se tiče kaznjivo dejanje, kakortudi obrtnik lahko izgubi obrtno pravico, ako je prestopnik zakrivil v izvrševanju obrti.

§ 16.

Naredba stopi v veljavo z dnem razglasitve, obenem se razveljavita min. naredba z dne 15. julija 1916, drž. zak. št. 220. in z dne 27. julija 1916, drž. zak. št. 232.

Naredba urada za prehrano ljudi

z dne 4. avgusta 1917, drž. zak. št. 331.,

ki prepoveduje kuhanje žganja iz sadja.

Na podlagi zakona z dne 24. julija t. l., drž. zak. št. 307., se odreja tako:

§ 1.

Kuhanje žganja iz marelic, breskev, hrušk, češpelj in jabolk, kakortudi iz ostankov tega sadja, dalje iz sadnih izdelkov vseh vrst je za prodaj prepovedano. Grozdje ne velja kot sadje.

§ 2.

Za sadje, ki ni užitno ali ki ni sposobno za sušenje ali za napravljanje marmelade, more urad za prehrano ljudi

dovoliti izjeme. Isto velja pod enakimi pogoji za sadne izdelke in odpadke od sadja.

Prošnje za dovolitev takih izjem je vlagati na urad za prehrano ljudi potom »Gemüse-Obst-Stelle« na Dunaju I., Plankengasse 4.

§ 3.

Prestopki se kaznujejo z zaporom do 6 mesecev ali z globo do 20.000 K. Obrtnikom se more začasno ali za vedno odtegniti obrtna pravica. V razsodbi se lahko izreče blago, katerega se tiče kazensko dejanje, kot zapadlo v korist države.

§ 4.

Naredba stopi v veljavo z dnem 8. avgusta 1917.

Naredba urada za prehrano ljudi

dogovorno s kmetijskim in finančnim ministrstvom z dne 31. julija 1917, drž. zak. št. 327.,

ki se tiče prevzemnih cen za žito letošnje letine.

Na podlagi zakona z dne 24. julija 1917, drž. zak. št. 307., se odreja tako:

§ 1.

Za žito letošnjega pridelka, ki se odda Zavodu za promet z žitom ob času vojne, veljajo naslednje prevzemne cene, in sicer:

za metrski stot (100 kg) pšenice ali pire . . .	K 40.—
„ „ „ rži . . .	„ 40.—
„ „ „ ječmena . . .	„ 37.—
„ „ „ ovsa . . .	„ 36.—

Za soržico in napolico velja ona prevzemna cena, ki je določena za ono zrnje, ki je v tej zmesi najceneje.

Za pšenico in rž je poleg navedenih prevzemnih cen pribiti pri 100 kg še po 2 K k prevzemni ceni v kolikor se to blago odda po določilih § 3. najkasneje do 15. novembra t. l.

Za semensko blago veljajo gori navedene cene, h katerim se pa še posebej pribije po naredbi kmetijskega ministrstva z dne 5. julija 1917, drž. zak. št. 286., dovoljeni pribitek.

§ 2.

Polno prevzemno ceno je plačati za zdravo, očiščeno in suho žito, ki ne vsebuje več kot 2 kg tujih primesi pri 100 kg skupne teže; za blago, ki vsled kakovosti ne odgovarja tem pogojem, je odtegniti primeren znesek od prevzemne cene. Ako se kmetovalec in komisijonar glede odtegljaja ne zedinita, tedaj odloča spore med njima pristojno okrajno sodišče izvenspornim potom po zaslišbi strokovnjakov.

Medtem plača Zavod za promet z žitom ono prevzemno ceno, ki jo je določil komisijonar.

Proti razsodbi okrajnega sodišča je dopusten priziv v teku 8 dni, proti razsodbi druge inštanice pa priziv ni dovoljen. Plačevanje stroškov postopanja določi sodišče. Dolžnost oddaje se zaradi sodnega postopanja ne odgodi.

§ 3.

Prevzemne cene je plačati, ko se blago odda na določenem mestu. V teh cenah je všteti tudi dovoz.

§ 4.

Odredba stopi v veljavo z dnem razglasitve. Določene prevzemne cene kakortudi pribitki pa veljajo tudi za ono žito letošnje letine, ki je bilo oddano še preje, kakor je bila uveljavljena ta naredba.

Naredba urada za prehrano ljudstva

dogovorno z železniškim ministrstvom z dne 30. julija

drž. zak. št. 324., s katero se naredba urada za prehrano ljudstva z dne 31. maja t. l., drž. zak. št. 246.,

ki se tiče prometa s svežim sadjem deloma izpreminja.

Člen I.

§ 4., odstavek 1. naredbe urada za prehrano ljudstva z dne 31. maja t. l., drž. zak. št. 246., se izpreminja in se glasi odslej takole:

1. Pošiljatelj svežega sadja (§ 1) v množinah od 50 kg ali več se od železniških in paroplovnih podjetij ne smejo prevzemati, ako ni voznim listom za vsako pošiljatelj priloženo od pristojnega mesta (točka 5) po vzorcu pod B navedenim izstavljeno transportno dovoljenje. Potrebne vzorce je dobiti pri mestu za preskrbo s sočivjem in sadjem ali pri njega deželni mestih.

Člen II.

Ta odredba stopi v veljavo z dnem 3. avgusta 1917.

Ukaz c. kr. deželnega predsednika na Kranjskem

z dne 3. avgusta 1917, št. 22.556,

o določitvi najvišjih cen za nadrobno prodajo svežih jabolok.

Na podstavi § 6. ukaza c. kr. urada za prehranjevanje ljudi z dne 22. julija 1917, drž. zak. št. 303, o določitvi najvišjih cen za sveža jabolka se določa:

§ 1.

Pri nadrobni prodaji svežih jabolok tuzemskega dohoda, to je pri prodaji v množinah pod 5 kilogramov porabnikom, se ne smejo preseči naslednje najvišje cene:

Pri prodaji	V Ljubljani	Na Kranjskem razen Ljubljane
1.) namiznih jabolok (sadeži nad srednjo velikostjo brez napak in poškodb, kakor so: močni odtiski, ali ki so črvivi, pokvečeni, glivasti ali ne popolnoma zreli), in sicer:		
a) brezmadežnih večjih komadov (v zabojih, v koših, v sodih ali nezloženih)	K 1'50	K 1'30
b) brezmadežnih manjših komadov (v zabojih, v koših, v sodih ali nezloženih)	K 1'35	K 1'10
2.) jabolok za gospodinjstvo, vključno jabolka za mezgo, za kompot ali povitek (v sodih ali nezloženih)	K 1'02	K '90
3.) jabolok za mošt	K '56	K '46

Te cene se razumevajo za 1 kilogram zdravega, za trg sposobnega blaga.

Pri prodaji namiznih jabolok z močnimi odtiski, ali ki so črvivi, pokvečeni, glivasti ali ne popolnoma zreli, velja za jabolka za gospodinjstvo določena najvišja cena.

§ 2.

Za v § 5. ukaza c. kr. urada za prehranjevanje ljudi z dne 22. julija 1917, drž. zak. št. 303, navedene razkošnostne vrste ne veljajo te najvišje cene; pač pa veljajo za sadeže teh vrst z močnimi odtiski, ali ki so črvivi, pokvečeni, glivasti ali ne popolnoma zreli, pri nadrobni prodaji naslednje najvišje cene za 1 kilogram:

v Ljubljani K 1'28

na Kranjskem razen Ljubljane K 1'10

Pri nadrobni prodaji srednjevelikih dobrih ali le z lepimi napakami obloženih sadežev teh vrst (posebno v trgovini običajnih zabojih I b in II blago v zabojih) veljajo za 1 kilogram naslednje najvišje cene:

v Ljubljani K 1'70

na Kranjskem razen Ljubljane K 1'60

§ 3.

Prestopki tega ukaza se kaznujejo po § 8. ukaza c. kr. urada za prehranjevanje ljudi z dne 22. julija 1917, drž. zak. št. 303.

§ 4.

Ta ukaz dobi moč z dnevom razglasitve.

C. kr. deželni predsednik:

Henrik grof Attems s. r.

Ukaz c. kr. deželnega predsednika na Kranjskem

z dne 3. avgusta 1917, št. 22.556,

o določitvi najvišjih cen za nadrobno prodajo svežih češpelj in sliv.

Na podstavi § 5. ukaza c. kr. urada za prehranjevanje ljudi z dne 22. julija 1917, drž. zak. št. 304., o določitvi najvišjih cen za prodajo češpelj in sliv se določa:

§ 1.

Pri nadrobni prodaji svežih češpelj in sliv tuzemskega dohoda, to je pri prodaji v množinah pod 5 kg porabnikom, se ne smejo preseči najvišje cene:

Pri prodaji	V Ljubljani	Na Kranjskem razen Ljubljane
1. češpelj domačih sliv:		
a) obranega namiznega blaga	K 1'28	K 1'10
b) otresenega blaga	" '78	" '68
2. sliv	" 1'46	" 1'30
3. ringlojev	" 1'40	" 1'30
4. mirabel	" 1'88	" 1'70

Te cene se razumevajo za 1 kg zdravega, za trg sposobnega blaga.

§ 2.

Prestopki tega ukaza se kaznujejo po § 7. ukaza c. kr. urada za prehranjevanje ljudi z dne 22. julija 1917, drž. zak. št. 304.

§ 3.

Ta ukaz dobi moč z dnevom razglasitve.

C. kr. deželni predsednik:

Henrik grof Attems s. r.

Naznanilo.

Na podlagi § 2. ukaza c. kr. urada za prehranjevanje ljudi z dne 21. marca 1917, drž. zak. št. 127., s katerim se uravnava promet z zelenjavo in s sadjem, se naznanja, da se v naznanilu po c. kr. uradu za prehranjevanje ljudi potrjenega zavoda za preskrbo sočivja in sadja, občekoristna družba z o. z. na Dunaju, I, Plankengasse št. 4, z dne 23. marca 1917 določene pogodbene cene in roki z dovoljenjem c. kr. urada za prehranjevanje ljudi izpreminjajo tako:

Vrste in cene za 100 kilogramov:

1. Zgodnje belo zelje do vštete 15. sept. 1917	K 40'—
2. Zgodnji ohrovt do vštete 31. avgusta 1917	" 55'—
od 1. septembra do vštete 30. sept. 1917	" 45'—
3. Zgodnje vrtno korenje do vštete 15. avg. 1917	" 45'—
od 16. avg. 1917 do vštete 30. sept. 1917	" 40'—
4. Zgodnje kolerabe (nadzemnice) do vštete 30. julija 1917	" 50'—
od 1. avgusta do vštete 15. sept. 1917	" 40'—
5. Zelen fižol (bob) v stročju	" 45'—
6. Pozno belo zelje od 16. sept. 1917 naprej	" 22'—
7. Pozni ohrovt od 1. oktobra 1917 naprej	" 35'—
8. Zeleni ohrovt (kodrasti, pernat ali zimski ohrovt) od 1. septembra 1917 naprej	" 40'—

9. Vrtno korenje od 1. oktobra 1917 naprej	„ 30—
10. Kolerabe (nadzemnjice od 16. sept. 1917 naprej)	„ 30—
11. Korenje	„ 18—
12. Rdeča pesa (salatne grede)	„ 22—
13. Pesa	„ 16—
14. Strniščna repa	„ 18—
15. Čebula	„ 50—

Cene in roki veljajo tudi za pridelovane in dobavne pogodbe, sklenjene od zavoda za sočivje in sadje pred izdajo tega naznanila, v kolikor še niso izpolnjene.

V naznanilu z dne 23. marca 1917 navedene določbe v časih prijave odpadejo. Druge določbe tega naznanila ostanejo v moči.

Na Dunaju, dne 19. julija 1917.

Od c. kr. urada za prehranjevanje ljudi potrjeni zavod za preskrbo sočivja in sadja, občekoristna družba z o. z.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa kmetijsko-gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrstijo med „Vprašanja in odgovore“, na ostala vprašanja se pa odgovarja pisмено, če je priložena znamka za odgovor. Odgovarja se edinole na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom; brezimna vprašanja ali taka, ki so zaznamovana le z začetnimi črkami, se vržejo v koš. V „Kmetovalcu“ se pri vprašanju nikdar ne natisne vprašalčevega imena, ampak vedno le pričetne črke imena in kraja. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj 4 dni pred izdajo lista; na poznejše došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako kmetijsko-gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso kmetijsko-gospodarska, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pisмено, če je pisnu priložena 1 K v znakmah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu. Zadnje zlasti velja za pravne odgovore, ki seveda morejo biti le splošne vsebine, kajti uredništvo ne more poznati vseh, večjih zelo važnih okoliščin in zato za take odgovore ne prevzame nikakega jamstva.

Vprašanje 110. Sosedje pravijo, da obstoji pri krompirju gotovo razmerje med cvetom in množino ter debelostjo gomoljev. Ali je res, da naredi krompir malo gomoljev in je drobnejši, če močno cvete? (R. Š. v L.)

Odgovor: V navedenem obstoji pri krompirju res neko korelacijsko razmerje. Krompir, ki napravi veliko cvetov, navadno pozneje dozori. Oni krompir, pri katerem se cvetno popje komaj pokaže, se pa skoro usuši, bi utegnil tedaj preje dozoreti. Podobno tako tudi oni krompir, ki razvije sploh malo cvetja. Cvetje samonasebi še dobrega pridelka na gomoljih ravnotako strašno ne zavira, pač pa je letina manjša, ako se na krompirju razvija plod, t. j. ono jagodičevje, ki zelo smrdi, ako ga stisnemo. Rastlina za razvoj tega ploda (jagode) potrebuje gotovo množino hranilnih snovi ter te potem primanjkujejo gomolju, ki se razvija v zemlji in se zato ne more tako razviti in postati tako debel, kakor bi želeli. Predvsem torej razvoj gomoljev ovira obilo jagodičevje na rastlini (pravo seme), ki se seveda razvija iz cveta. Temu pridemo v okom, ako že cvetje takoj, ko se pokaže, poščiujemo z rastline. Tako delo bo pa mogoče le po vrtovih; na večjih njivah bi bilo zamudno. Gotove vrste krompirja nastavljajo malo cvetja in malo plodov, zato so gomolji debelejši. Za jagode itak ni nikomur žal, ker jih za seme ne porablja, dasi je v njih pravo seme, ampak vsakdo sadi le gomolje. Iz semena, ki je v jagodah, bi tudi vzrastel krompir, a gomolji bi bili zelo drobni in neznatni.

Vprašanje 111. Imam veliko paradižnikov ter jih imam namen konservirati. Prosim nasveta, kako je paradižnike najbolje konservirati? (L. K. v S.)

Odgovor: Paradižnike morete ukuhati na podoben način kakor marmelado in jih shraniti v kozarcih. V ta namen je paradižnike olupiti in iz njih odstraniti seme, kar se zgodi s pretlačenjem ali pasiranjem. Odpadki so dobra krma za domače živali. Ako pa gosto kuhano drozgo v tenkih plasteh (po nekaj milimetrov) nadevljete na porce-

lanaste ali pločevinaste krožnike v gladko površino, ter to na solncu ali na vročem zraku nad štedilnikom posušite, dobite plasti nekako takih oblik, kakor veliki oblati, katere potem zvijete kot palačinke. Na suhem prostoru hranjene se drže po več let. Porabljati jih morete potem k vsaki stvari, h kateri se navadno devljejo paradižniki.

Vprašanje 112. Mast, ki sem si jo nabavila pozimi, mi je v eni posodi postala rumena in žarka, ter je v kuhinji slabo porabna. Ker je mast tako silno draga in bi si druge sedaj ne mogla oskrbeti, prosim blagohotnega nasveta, kako bi se dalo žarko mast popraviti, da bo zopet porabna in da izgubi tudi nepriljubljeno rumeno barvo? (J. K. v Z.)

Odgovor: Pokvarjeno mast precvrite vso naenkrat in ji pridenite nekaj zrezane čebule ter po primeri nekaj koščkov lesnega oglja. Tako ne odstranite le neprijetnega duha in okusa, marveč odpravite tudi nepriljubljeno rumeno barvo in mast postane zopet bela. Ako nočete na ta način popraviti večje množine masti, jo precvrite v manjših množinah, kar bi bilo skoraj še bolj priporočljivo in boste dosegli tudi boljši uspeh. Oglje je potem seveda odstraniti.

Vprašanje 113. Letos mi je »znorelo« veliko solate in se to še vedno dogaja. V sedanjem hudem času mi je to občutna izguba in zato prosim odgovora, ako se da znorela solata vendarle še na kak način porabiti v kuhinji? (S. L. iz M.)

Odgovor: Solatne liste morete s pridom porabiti kot špinačo. Stebla ponorele solate pa lahko porabljate kot špargelj, in sicer kot špargljevo solato ali tudi kot toplo prikuho. Dosedaj so gospodinje stebila redno metale proč, dasi dajo ista prav izborna jed, ako so prav pripravljena. Stebla je olupiti, razrezati na enako dolge kose in jih kuhati v slani vodi. Še tople je nekoliko potresti s soljo ter jih obiliti z jesihom. Pridati je tudi nekoliko smetane. Ako jih napravljate kot toplo prikuho, jih že kuhane še v lahkem prežganju nekoliko pokuhate ter po potrebi pridenite nekoliko soli in moškatnega oreška. Iz omenjenih stebel se da tudi dobro napraviti takozvana »špargljeva juha«.

Kmetijske novice.

Sadno vino ali sadjevec. Pod tem naslovom je izšla knjižica dež. sadjarskega nadzornika M. Humeka v zalogi »Katoliške Bukvarne« v Ljubljani. Obsega 128 strani ter stane K 2'40 brez poštne. Knjižica je pisana poljudno ter vsebuje za ponazorovanje 42 poučnih podob. Pisatelj je vsebino razdelil na 5 velikih poglavij, in sicer: Sadje za vino, pridobivanje soka iz sadja, kipenje, kletarstvo in uporaba tropin. V teh poglavjih opisuje sestavine sadja, vrste sadja, ki so primerne za napravo sadnega vina, o spravljanju sadja, kako je sadje prati, drobiti, stiskati, dalje opisuje razne stiskalnice in potrebne posode, moštarne ter daje navodila za mletje in stiskanje. Piše o kipenju, kipelnih vehah, vinskih drožeh in o uporabi istih, dalje o posodi, kako je ravnati s sodi, o plesnivih in kislih sodih, o pretakanju, čiščenju, zalivanju in mešanju, o napakah sadnega vina ter o uporabi tropin za kis, za krmo, za kurjavo, za gnoj in za seme. Uvodoma priobčuje tudi zakonite določbe, ki se tičejo sadnega vina. Vemo, da bo knjižica marsikomu prišla prav in da bo po njej segel tudi marsikateri posestnik, ki je doslej sadjevec podcenjeval in rajši dokupoval vino. Knjižica ga pouči o vsem, tudi o potrebnih strojih, da si more doma pridelati dobre domače pijače. — Zelo priporočamo.

(Družbene vesti so v inseratnem delu.)

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{4}$ strani 30 K, na $\frac{1}{8}$ strani 15 K in na $\frac{1}{16}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta. Vsaka vrsta v »Malih naznanilih« stane 30 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg št. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 15. V Ljubljani, 15. avgusta 1917. Letnik XXXIV.

Blagovno poročilo.

Ljubljana, 15. avgusta. Prevzemne cene za 1916/17 za sledeče avstrijske pridelke: Za sto kg Drž. zak. 219 z dne 16. julija 1916: Pšenica K 40.—, Rž K 40.—, Pira K 40.—, Ječmen za varenje K 37.—, Ječmen za krmo K 37.—, Oves K 36.—, Proso K 28.—, Grah ali leča K 55.—, Jedlini fižol in bob vseh vrst K 40.—, Fižol in bob, grah ali leča za krmo K 30.—, Grašica K 29.—, Mak K 150.—, Ogrščica K 100.—, Repis K 97.—, Suhe dešpice, sto kg, Drž. zak. 290. z dne 6. sept. 1916: a) do 105 kom. K 104.—, b) 106 do 130 kom. K 100.—, c) nad 130 kom kg K 95.—, d) merkant. blago K 65.—, Povidl K 120.—, Držav. zak. 159 z dne 10. aprila 1917: Sladne kali K 22.—, Pivovarniške tropine, posušene K 26.—, Tropine sojinčnih rož, oluplj. pečk K 25.—, neoluplj. K 17.—, Tropine bučnih pečk oluplj. K 30.—, neoluplj. K 20.—, Lanene tropine K 25.—, Konopne tropine K 19.—, Tropine repnice K 18.—, Makove tropine K 24.—, Krompirjevi izlučki posušeni K 19.— sto kil, kolodvor obratovališča, brez vreč, vstevši stroškov nakladanja. Krompir, po c. kr. presojevalni cen določena primerna cena za zgodnji K 30.— sto kg z veljavo od dne 16. julija t. l. naprej. (Kipfler K 60.—) Drž. zak. 243/17 z dne 29. maja: Seno in slama K 17.—, Skopna slama K 10.— sto kg. Klavna živina: Najvišje cene za vole po kakovosti K 2-40 do K 2-70 in za drugo klavno goved po kakovosti K 2— do K 2-40. Odredba c. kr. deželne vlade 17.051 z dne 21. maja 1916. Svinjsko meso in mast. Tržna cena za živo žival na podlagi budimpeštanskih določb (odbitke 22 $\frac{1}{2}$ kg pri vsaki živali in odštete štiri odstotkov) K 7-42 za kilogram. Mlade prašiče le na živo težo, cena brez vsakega odbitka K 4-70 za kg. Temeljna cena za zaklano blago pri celi ali polovici živali K 7-80 za kg. Namizni speh K 8.—, prekajen speh K 8-50, surov ali osoljen speh od hrbita ali zrezan K 8-60, isti prekajen K 9-60, svinjska mast K 8-75. Za vsako drugo vrsto masti velja temeljna cena K 7-80. Za prekajeno meso je določen pribitek 15 odstotkov k temeljni ceni surovega mesa. Jajca. V ozemlju Ljubljane velja kos pri pridelovalcu 28, v trgovini pa 32 vinarjev, v vseh drugih delih dežele velja jajce pri pridelovalcu 20, v trgovini pa 24 vinarjev, glej ukaz c. kr. dež. predsednika z dne 7. nov. 1916 št. 34.201. Moka. Pšenična moka za peko, pšenični zdrob, pšenična debela moka (graham krušna moka) K 110.—; pšenična moka za kuho K 90.—; pšenična enotna moka K 75.—; ržena enotna moka K 47.— za 100 kg od bližnje žel. postaje mline (brez vreč). — Ajdova

moka, bela št. 1, 82 h; temna št. 2, 58 h. Koruzen zdrob 84 h, koruzna moka 52 h, koruzna obloga 52 h. (Odredba c. kr. dež. vlade z dne 14. maja 1916, št. 16.303) je sprenj št. 10, 66 h; št. 9, 68 h; št. 8, 75 h.

Žita in moke posreduje občan Zavod za promet z žitom ob času vojne, podružnica v Ljubljavi. Gori označene prevzemne in najvišje cene objavljene so čisto neobvezno glede pravilnosti. Za semensko blago določene so primerno višje cene. Do c. kr. kmetijske družbe obrniti se je le glede tistih kmetijskih potrebščin, katerih cene so objavljene v družbenih vesteh »Kmetovalca«.

Medu v satovju ali pa že očiščenega kupi A. Sušnik, Ljubljana Zaloška c. 21. 167

Suhe gobe (Jurčke)

kupuje v vsaki množini in po najvišjih cenah M. Rant, Kranj, največja eksportna tvrdka suhih gob. 168

Yinski kamen

suhe gobe, kumno, med, vosek, sveže in suho sadje, smrekove storže, sploh vse deželne in gozdne pridelke, kakor tudi vinske sode in vse vrste praznih vreč kupi

(40) veletrgovina

Anton Kolenc, Celje.

Kmetovalci! Denarni zavodi!

Gozdarske in gospodarske zadrage

Berite! Lesotrzci! Berite!

A. Šivic: (9)

„Poljudno navodilo za merjenje lesa“.

V omenjeni knjižici je poljudno popisano kako se izračuna telesnina debel posekanega in rastočega drevja ter celih gozdov, kakor tudi obtesanega in razžaganega lesa. Pridružene so vse za tako računanje potrebne tabele. V knjižici se nahaja tudi popis in potrebne tabele za pravilno določanje oblik in razmerij lesu, ki se ima obtesati ali razžagati. Kmetovalec se pouči kako na podlagi tabel izračuna prirastek v gozdu. Dalje so pridružene tabele za določanje prostornine v oglišarskih kopah in kub. mera drv za kurjavo v prostorninskih metrih kakor tudi popis in potrebne tabele za primerjavo nove dolžinske, ploskovne in kubične mere s staro mero. Cena knjigi proti predplačilu za ude c. kr. kmet. družbe K K 1-50.

Vinometre »Bernadote« — Asbestov bombaž in prašek — Eponit — Francosko želatino — Lipovo oglje — Marmornat prašek — Modro galico — Natrijev bisulfit — Ribji mehur — Špansko zemljo — Tanin — Žveplo v prahu — Limonovo kislino — Vinske kisline — Sodo bicarbono — Strupa proste barve itd. ima v zalogi po najnižji ceni (6)

Drogerija ANTON RANC
Ljubljana, Židovska ulica 1.

Rupim dobro kravo molznico, in ne staro; prodam pa pet let starega konja, srednje težkega za ceno K 2200; mesto njega pa kupim bolj prijetnega konja, ki bi bil poraben za koleselj in za poljska dela. Lovro Rebol, Krain, št. 24. 169

Kmetovalci!

Razširjajte »Kmetovalca« Čitajte ga pridno in ga dajajte tudi nečlanom čitati, da jih pridobite za družbo. 11.000 nas je že v Kmetijski družbi, pa bi nas bilo lahko še enkrat toliko. Čim več nas bo, več bomo dosegli.

Poslovne hranilnice redna številka 222.408.
Telefon številka 163.

Ustanovljena 1882.

Kmetska posojilnica

registr. zadruga z neomej. zavezo

Ljubljanske okolice • v LJUBLJANI •

v lastnem združenem domu na Dunajski cesti številka 18.

Obrestuje hranilne vloge po $4\frac{1}{4}\%$ (2)

brez vsakega odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za vložnike.

Sprejema tudi vloge v tekočem računu v zvezi s kmetijskim prometom ter jih obrestuje od dne vloge in do dne dviga.

Stanje hranilnih vlog 23.000.000 kron

Stanje rezervnih zakladov: 1.000.000 kron.

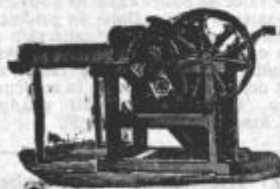
Kosilne stroje Mac Cormick in „Zmaj“, mlatilnice vseh vrst, čistilnice, trijerje, mline in preše za

sadje in grozdje, žganjarske kotle in sploh vse poljedelske stroje priporočata (5)

Schneider & Verovšek

trgovina z železnino in poljedelskimi stroji

Ljubljana,
Dunajska cesta 16.

Točna in
hitra postrežba!

(8) C. kr. KMETIJSKA DRUŽBA KRANJSKA

je izdala in prodaja naslednje knjige:

Zvezek	Cena K
1. (Razprodan)	
2. Fr. Štupar: Apno v kmetijstvu	—30
3. Fr. Štupar: Navodilo, kako je sestavljati poročila o letini	—20
4. (Razprodan.)	
5. M. Kostanjevec: O užitnosti od vina in mesa	1-50
6. V. Rohrman: Poučno potovanje v Švico	1-—
7. (Razprodan)	
8. Boh. Skalický: Siljenje ali káljenje ameriških ključev	—30
9. Razprodan.	
10. B. Skalický: Kmetijske razmere na Češkem	—70
11. Gustav Pirc: Poglavlje o govedoreji na Kranjskem	—30
12. Pridelovanje in razpečanje namiznega grozdja ter zgoja trt na špallirju. (B. Skalický)	—50
13. O sestavljanju in setvi travnih mešanec. (Weinzierl-Turk)	1-—
14. A. Sivic: Poljudno navodilo za merjenje lesa	1-50
15. Steuert-Jamnik: Soseba Razumnika konjereja	1-—
48 raznih gospodarskih navodil po 10 vin. komad.	

Ljudska posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

v Ljubljani, v lastnem domu, Miklošičeva cesta št. 6, nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo

sprejema hranilne vloge vsak delavnik dopoldne od 8. do 1. ure in jih obrestuje po (7)

Vloge v »Ljudski posojilnici« so popolnoma varno naložene, ker posojilnica daje denar na varna posestva na deželi in v mestih.

$4\frac{1}{4}\%$

Rezervni zakladi znašajo en milijon kron. Stanje hranilnih vlog je bilo koncem leta 1916 okroglo 26 milijonov kron.

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje zavod sam za svoje vložnike, tako da dobe le-ti od vsakih 100 kron čistih 4 krone 25 vinarjev na leto.

»Ljudska posojilnica« sprejema vloge tudi po pošti in daje za njih vplačilo na razpolago poštne položnice. Sprejema tudi vloge na tekoči račun ter daje svojim zadrugnikom posojila proti vknjižbi z amortizacijo ali brez nje na osebni kredit proti poročitvu ali zastavi vrednostnih papirjev. — Menjice se eskontujejo najboljše.

Družbene vesti.

* **Napišite natančen naslov in zadnjo pošto** pri vsakem naročilu tudi v pismu in ne samo na kuverti, ker se drugače dostikrat primerijo pomote. Sploh pišite in naročajte vsako reč če le mogoče na poštni dopisnici in uporabljajte pisma le v takih slučajih, ko je neobhodno treba več pisati. Vsako naročilo naj bo kratko in brez posebnih uvodov ali dokazovanj ter razlaganj. Kuverte se ne hranijo, ampak se jih takoj pri odpiranju pisem vrže v koš in se kaj lahko zgodi, da se naročniku ne more ustreči, ker v pismu ni natančnega naslova. Prepisovanje naslovov iz kuvert na pisma je vsled obilice pošte, ki jo družba prejema, silno zamudno in težavno. Naročila naj bodo kratka, n. pr.

* Naročam proti povzetju na postajo Bohinjska Bistrica 300 kg kalijeve soli 20 %

ali * Naročam 200 kg kostne moke na postajo Postojna. Denar sledi po pošti.*

* **Poslajte vreč za žito!** Vsak ud, ki je naročil ozimno pšenico in ozimno rž, naj pošlje hkratu tudi potrebne močne vreče za to žito, da se mu — ko pride iz Nemškega — lahko brez odloga pošlje. Kakor že omenjeno, pride to žito v popirnatih vrečah, ki jih železnica za nadrobne pošiljave ne sprejema. Treba bo žito pretresati v jutaste vreče in teh družbi primanjkuje. Onim udom, ki pridejo [v Ljubljano z vozom po žito, bo dala družba žito v popirnatih vrečah. Izvirno semensko »Svalöfe« pšenico in rž, ki jo je družba na Nemškem nakupila, bo skorogotovo tekom treh do štirih tednov dospela v Ljubljano, kajti pogajanja v svrhu dovolitve izvoza in oddajanja ugodno potekajo in družba upa premagati še zadnje tozadevne težkoče.

* **Gnojila:**

Kostna moka po K 35— sto kg z vrečo vred.

Kajnit K 13— sto kg z vrečo vred.

* **Za vinogradnike** ima družba v zalogi:

Kalijev hipermanganat, ki se ga vinogradniki letos zaradi pomanjkanja žvepla močno poslužujejo, stane pri c. kr. kmetijski družbi za ude 6 kron kg. Navodilo o porabi je podano v spisu »Bolezni na grozdju«, ki je udom proti plačilu 10 h na razpolaganje.

Žveplenokislo glino namesto galuna, kot primes galičnemu škropivu, ima kmetijska družba v zalogi, ter jo oddaja po 70 h kilogram.

Galun. Družba je prejela še neko manjšo pošiljatev galuna. To množino bo oddala še po prejšnji ceni. Oni vinogradniki, ki galuna niso mogli prej dobiti, naj svoje naročbe sedaj nanovo prijavijo.

Melior, novo sredstvo proti peronospori na trtah in proti drugim glivičnim in živalskim škodljivcem na vseh rastlinah, stane kg za ude 3 K 40 vinarjev. (Glej spis »Melior« v »Kmetovalcu« št. 11. z dne 15. junija 1915.)

Salojidin (natrijev tiosulfat) proti grozdni plesnobi namesto žveplove moke, ki je letos ne bo dobiti, stane K 1'20 kg. Glede rabe natrijevega tiosulfata opozarjamo na spis »Sredstva proti plesnobi« v prvi številki »Kmetovalca«.

Fenoltaleinov reagenčni popir, ki se rabi pri napravi trsnega škropiva, ima kmetijska družba v zalogi in ga oddaja polo po 1 K.

Rafija (extra Majunga) po K 25'60 kg.

Trakove zavezane snopov (enostaven motvoz) v zavitkih po 2000 g po K 10'40 za kg.

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralni kove cevi za odraslo goved in za teleta, ovce in koze po 25 K komad. Trokarji so po 8 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — Napajalnike za teleta

iz pocinjene pločevine oddaja družba po 15 K. — Mlečne cevi so po K 1'20 h.

Klajno apno, 38—42 %, precipitirano (ne žgano) ima družba zopet v zalogi in ga oddaja kg po 96 h.

Živinska sol K 11'20 sto kg z vrečo vred.

* **Za vinogradnike in vinske trgovce** ima družba v zalogi sledeči dve kletarski potrebščini: 1. **Bernadotov vinomer** (vinsko tehtnico) za hitro določanje alkohola v vinu mrzlim potom. Cena temu vinomeru je 8 K ter je denar pri naročitvi naprej poslati. 2. **Eponit**, s katerim se vzame vinu vsak zoprni okus ali duh, bodisi po gnilobi, plesnivcu, po sodu, grenkobi itd. Kg eponita stane 6 K brez poštne in zavoja. Množine eponita po 10 kg se pošilja za 70 vinarjev s poštino in zavojem vred kakor vzorec brez vrednosti in je denar naprej poslati.

* **Vsak dan** dohaja družbi toliko povpraševanj in naročb glede raznih stvari, ki jih ona nima v zalogi, da ob sedanjem pomanjkanju pisarniškega osebja nikakor ne utegne posamezno odgovoriti. Največkrat povpraševalci niti niso udje c. kr. kmetijske družbe. Zato naznanjamo s tem enkrat za vselej, da sme družba po pravilih oddajati le udom in da naj udje potom svojih podružnic naročijo in vprašajo le za tiste kmetijske potrebščine, ki jih v »Družbenih vesteh« objavimo, ker drugih nimamo.

* **Antiaivita** v varstvo setev pšenice, turščice, graha, grašice, travnih in deteljnih, vrtnih in gozdnih semen vseh vrst pred poljskimi vranami, vrabci, kokošmi, golobi, fazani itd. si je družba zopet nabavila. Osminka kile v dvanajstih litrih vode raztopljenega antiaivita zadostuje za impregniranje 130 kg setve ter se razpošilja kot vzorec brez vrednosti. Glede uporabe antiaivita opozarjamo na spis »Odvračanje škode po vranah« v »Kmetovalcu« št. 2. z dne 15. marca 1914. Naroča naj se pravočasno pred časom setve, t. j. približno 15. februarja ali 15. septembra. Antiaivit se dobi v zaklopnih po 1 kg za 18 K, 1/2 kg za K 8'50, 1/4 kg za K 5'50, 1/8 kg za K 2'60, 50 g za K 1'40.

G. kr. kmetijska družba je dala naslednja gospodarska navodila posebej ponatisniti iz »Kmetovalca« in jih oddaja po 10 h vsak komad.

Denar ali znamke je treba ob naročitvi naprej poslati.

1. Zakaj vino črni, kaj je temu vzrok in kako se odpomore.
2. Zakaj vino rjavi in kako se odpomore.
3. Rak na sadnem drevju.
4. Gnojenje vinogradov.
5. Izbira ameriških trtnih podlog.
6. Navodilo, kako je spravljati in razpošiljati namizno sadje.
7. Kakose pravilno ravna z vinskimi posodo.
8. Rastlina in njeno življenje.
9. Krmiljenje z oljnimi tropinami.
10. Voluhar, kako živi ter s čim in kako se zatira.
11. Čiščenje in precejanje vina.
12. Bradavice pri domačih živalih.
13. Kisli črvice.
14. Zeleno ali suho cepljenje trt.
15. Resna beseda vinogradnikom ob trgatvi.
16. O bistvu alkoholnega vrenja (kipenja) in o rabi čistih drož pri pridelovanju vina.
17. Vnetje vimena ali volčje na vimenu.
18. Kaj je popek in kako se pravilno ravna s popkom novorojenih živali.
19. Zavrelka.
20. Kako uničujemo miši in podgane.
21. Trtna plesnoba.
22. Kako se napravlja stanoviten sadjevec.
23. Nova naredba kranjske c. kr. deželne vlade glede zvrševanja rezarstva.
24. Vinske napake, kako se jih je ogibati in kako se popravijo, kadar so nastale.
25. Mazanje trt z zeleno galico.
26. Močno krmilo »ribja moka« kot pospeševalno sredstvo za rast in pitje prasičev.
27. Kržljivost ali okrnjenost trt.
28. Dolžnost vzdrževanja ograj v obrambo kulturnih zemljišč pred škodo po živini, ki se pase.
29. Napenjanje govedi.
30. Kaj je presnavljanje v živalskem telesu?
31. Kaj so bradavice (gobe) in kako jih odpravimo?
32. Diamant, dober pripomoček pri peki.
33. Kožni izpuščaji pri prasičih.
34. Bolezni na grozdju.
35. Izdelovanje mila za dom.
36. Zdravljenje kužnih bolezni s cepljenjem.
37. Sredstva proti trtni plesnobi.
38. Kteri način zelenega cepljenja trt je najbolj priporočljiv.
39. Nove zakonske določbe o sporih pri kupčiji z živino.
40. Konserviranje sadja brez sladkorja.

Mala naznanila.

Za vsako besedo je naprej plačati 6 vinarjev v denarju ali znakmah, sicer se naznanila ne objavijo. Vsak ud c. kr. kmetijske družbe more na leto brezplačno prijaviti eno štirivrstno objavo, tičoo se gospodarskega prometa.

Upravišтво ne prevzame posredovanja.

Tudi letos kupuje **R. Luckmann**, prej J. Leuza nasl. v Ljubljani na Martinovi (Ahaceljevi) cesti 10 po najvišjih cenah raznovrstna zelišča, suho evetje (suhe rože), lipovo evetje, korenine, lubje in semena. Kdor si hoče s pridnim nabiranjem zagotoviti dober zaslužek, naj zahteva pojasnila pri imenovani tvrdki. 80

Pristni čebelni vosek in med kupi v vsaki količini trgovec Jurek Jenko, Škofja Loka, in prosi tozadevnih ponudb. 98

Čebele, tudi v A.-Ž. panjih, **med in vosek** kupuje I. N. Babnik, Dravilje, p. St. Vid pri Ljubljani. 151

Perutninarji! Naprodaj je sledeča čistokrvna perutnina: Stari in mladi viržinski (snežno beli) purani in pure kakor krasne japonske gosi (Höcker Gänse). Avguštin Zajec, Ljubljane 7. 152

Zrebico 5 mesecev staro, ima naprodaj Adolf Zabjek, Ljubljana, Poljanska cesta 53. 153

Kupim motor na bencin v prav dobrem stanju za pogon mlatilnice. Ivana Rudolf, Črnlivh nad Idrijo. 156

Romat za koleselj v prav dobrem stanu prodaja takoj Maks Ličen, Novomesto 73. 159

Posestvo 5 oralov raznih zemljišč in veliko, novo gospodarsko poslopje, vse zidano, eno uro od Celja, 5 min od žel. postaje Petrovče, se takoj prodaja. Vpraša naj se: Marija Korošec, Redica ob Paki. 161

Pramastega konja, ki je poraben za vsako delo, vprego, prodam za ceno po dogovoru, Alojzij Zerovec, posestnik Mlino 20, Bled. 162

Lepega konja pingavske pasme, 2 1/2 leta star, s svetlorjavimi znaki, prav dober za vožnjo, prodaja za ceno po dogovoru Matija Zerovec, posestnik v Predtrgu št. 2, pošta Radovljica. 163

Zrebca, dve leti starega, in eno **kravo** po teletu, tri leta staro ima naprodaj Ivan Ovsenik, Zgoša št. 31, Begunje pri Lescah. 164

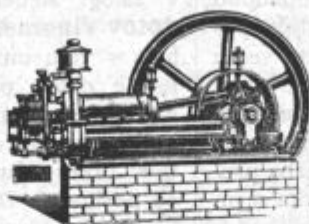
Naprodaj ste dve žrebici ena 168 cm visoka, 3 1/2 leta stara kostanjaste dlake, druga pa 156 cm visoka 2 1/2 leta stara črne barve, prodaja za ceno po dogovoru Anton Bevdš, Dolni Zemon št. 84, pri Ilirski bistrici. 165

Medu iztočenega, garantirano pristno čebelnega, kupi večjo množino in prosi tozadevnih ponudb s ceno Franc Oblak, Sv. Gregor, pošta Ortnjek, Dolenjsko. 166

Harmoniko dobro, trivrstno, novo ali še rabljeno in sicer samo slovenskega izdelka kupi in prosi tozadevnih ponudb Mihael Glad, Briga št. 4, p. Nova sela pri Kočevju. 167

Gospodarska zveza v Ljubljani

Dunajska cesta — Bavarski dvor. (3)

Velika zaloga vsakovrstnih poljedeljskih strojev iz najslovitejših avstrijskih tovarn.

Zastopstvo za parne kotle znanih tvornic „WELSLIA“.

Storže

od smrek in borovcev brez semena kupi vsaki množini za podkurjavo po 4 K 100 kg

Pisarna

c. kr. kmet. družbe kranjske.

Vrečezanje pošlje družba in plača voznino sama.

Upravišтво „Kmetovalca“ sprejema

primerne inserate po cenah, ki so razvidne na poglavju.

Objavljenje bo imelo vedno zadovoljiv uspeh, kajti »Kmetovalec«, izhaja (dvakrat mesečno) v 11-tisoč izvodih ter je razširjen po vseh slovenskih deželah.

Kmetovalci!

Ena poglavitnih vojnih dolžnosti za vsakega kmetovalca v zaledju je, da sedaj kolikor mogoče veliko pridela. Da 'pa doseže kar najboljše žetve in dobre kakovosti, v to je gnojenje s kalijem:

kajnitom ali kalijevo soljo

neobhodno potrebno.

Kalijeva solna gnojila šele izkoriščajo v zemlji se nahajajoče dušičnate in fosforove snovi.

Priporočati je, da si jih vsak pravočasno priskrbi.

Na joh je vzeti za srednje gnojenje 300 kg kajnita (jeseni ali zgodaj spomladi) ali 100 kg 40% kalijeve soli (za spomladno gnojenje).

Cene in pogoje proizvedeti je pri vseh kmetijskih družbah in trgovcih z umetnimi gnojili.

Pojasnila o uporabi vseh umetnih gnojil daje zastoj

Landwirtsch. Auskunftsstelle des Kalisyndikats Wien, I. Schauflergasse 6.

ali pa

Franc Mulec v Gradcu (Graz) Felix Dahnplatz 6.

Zaloga
Korona-
in **Hero-**
škopilnic
pri c. kr. kmetijskih družbi
v Ljubljani.

Trtne škropilnice

Korona, Mars, Hero, Leda, Danubia.

Stroj za beljenje in škropilnica za sadno drevje

KING

za beljenje (z apnenim beležem, karbolinejem itd.)

prodaja po najnižjih tvorniških cenah (10)

16. HELLER, 11/8, Schrotzbergstrasse 1.

